

ANKARA’NIN GÖÇMEN TÜRKMENLERİ IMMIGRANT TURKMENS OF ANKARA

Aysun YEMEN *, Üzeyir ÖLMEZ **, Serap ORUÇ ***

* Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ayemen81@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4552-4521>

** Öğr. Gör., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, uzeyir.olmez@gop.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8637-2010>

*** Öğr. Gör., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Almus Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, serap.oruc@gop.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2509-7374>

ÖZ

Türkiye, son yılların en çok göç alan ülkelerinden biri olarak incelemeye değer bir örnek teşkil etmektedir. Göç alan bir ülke olmasının temelinde, milli ve manevi değerleri doğrultusunda mağdur olanlara kapısını açma cömertliğini gösterebilmesi yatmaktadır denilebilir. Son dönemde ülkemize yapılan göçlerin, komşu ülkelerde yaşanan iç savaşlarla daha da arttığı ayrıca gözlemlenebilmektedir. Göç eden bu kitlelerden dikkate değer bir topluluk olarak Türkmenler, Ankara’da hatırı sayılır bir sayıya ulaşmıştır. Buradan hareketle, çalışmanın temel amacı, Türkiye’ye zorunlu göç etmiş olan Türkmenlerin yaşamış olduğu sorunların ortaya konulması ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, teoride, genel olarak göç olgusu ve özelden de zorunlu göç konusu incelenmiştir. Uygulama kısmında ise, Türkiye’ye zorunlu göç etmiş ve Ankara’da ikamet eden Iraklı Türkmenlerle ilgili nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, komşu ülkelerden biri olan Irak’ta yaşanan savaşın göçlerle ülkemize yansımalarının Türkmenler boyutuyla ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca, bu çalışma sonucunda göç olgusunun ülkemize yansımaları noktasında kamu politikası önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Irak Türkmenleri, Kamu Politikası, Göçmenler.

Jel Kodları: K37,Z18, H5.

ABSTRACT

Turkey is worth to be studied in terms of migration as it is one of the most emigrated countries in recent years. It is possible to say that Turkey’s generosity of opening its doors to the victims of wars emerges from its moral values. It can also be observed that the rise in immigration to that country is a result of civil wars in neighbouring countries. As a remarkable group of these immigrants, Turkmens have reached a considerable number in Ankara. Hence, the main aim of this study is to determine the problems of Turkmens who had to emigrate to Turkey and trying to find a solution to these problems. In accordance with that aim, the issue of migration and the issue of forced migration have been examined in theory. In the application part, a qualitative research was carried out on the Iraqi Turkmens who had emigrated to Turkey and reside in Ankara. As a result of the research, it was aimed to reflect the results of the war in Iraq, one of the neighboring countries of Turkey, with the aspect of migration of Turkmen. Moreover, as a result of this work, it has been tried to develop public policy suggestions on the fact of migration.

Keywords: Migration, Iraqi Turkmens, Public Policy, Immigrants.

Jel Codes: K37,Z18, H5.

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eskiye dayanan bir olgu olarak göç; bireylerin kişisel, çevresel, ekonomik, siyasal, coğrafi, kültürel gibi sebeplerden dolayı isteğe bağlı ya da zorunlu olarak kalıcı veya geçici süreyle yer değiştirme durumudur. Teknolojik gelişmelerle iletişim imkânlarının kolaylaşması, kişilerin birbirinden kolay haberdar olması, kolay ve ucuz ulaşım imkânlarının varlığı yaşanan bu hareketlilikte önemli rol oynamaktadır.

Günümüzde göç giderek daha fazla gündeme gelmekte ve birçok devlet tarafından sorun olarak görülmektedir. Göçün, özellikle dış göçün, gerçekleşmesinde geleneksel olarak ekonomik faktör temel etken olmakla beraber, son zamanlarda ülkelerinde yaşanan iç savaştan kaçıp hayatlarını kurtarmak adına yapılan yer değiştirmeler artmaktadır. Göç sürecinde, fiziki ve sosyal çevrenin değişimi, yeni sosyal ortamların ortaya çıkması, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamla ilgili ulusal ve uluslararası alanda birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Buna karşın, göçmenlerin özellikle uluslararası göçte, yerleşilen ülkede işgücü arzını artırması gibi olumlu sonuçlarının olduğu da bilinmektedir.

Göç olgusu, nedenleri ve sonuçları ile birlikte düşünülmesi gereken bir süreci ifade eder. Bu bağlamda; göç veren yerleşim yeri, göç alan yerleşim yeri ve göç eden kişilerin birlikte incelenmesi önemlidir.

Göç tarihi Türkiye açısından değerlendirildiğinde, çeşitlilik açısından oldukça zengin bir ülkedir. Türkiye; Suriye, Irak, İran, Afganistan gibi ülkelerde yaşanan siyasi, ekonomik, toplumsal vb. nedenlerden ötürü ülkelerini terk etmek durumunda kalan kişiler için yerleşilen yer ya da batı ülkelerine geçmek için kullanılan bir köprü konumundadır. Türkiye’de yaşamayı tercih edenlerin nedenleri, duygusal ve tarihsel bir arka plana dayanmaktadır. Bu tarz bir tercihte bulunan topluluklardan biri de çalışmanın inceleme alanını oluşturan Iraklı Türkmenlerdir.

Irak’taki Türkler, Türkiye’nin Irak ile olan ilişkilerinde her zaman önemli bir rol oynamıştır. Aynı şekilde orada yaşayan Türkler de Türkiye’yi komşu bir ülke olarak görmekle yetinmemiş her zaman “anavatan”ları olarak değerlendirmişlerdir.

Bu ön bilgilendirme ışığında çalışma, üç ana başlık üzerine kurgulanmıştır. Bunların başında göç olgusuna yönelik kavramsal çerçeve gelmektedir. İkinci ana başlık, Türkiye’deki göçün tarihsel ve yasal döngüsüdür. Son başlık ise çalışmanın araştırma kısmına konu olan Ankara’daki Iraklı Türkmenlerdir. Bu başlık altında, öncelikle Irak ve Iraklı Türkmenler hakkında bilgi verilmiş, sonrasında ise araştırma kısmı ele alınmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Göç, değişik dönemlerde bir bölgeden başka bir bölgeye yapılan, sonrasında geri dönülen veya göç edilen yerde sürekli kalma amacı içeren coğrafi, toplumsal ve kültürel anlamda bir yer değiştirme hareketidir. Bu hareket kimi zaman isteğe bağlı olsa da çoğu zaman zorunlu olarak gerçekleşmektedir (Şahin, 2013: 92). Bu noktada göç kavramını iki grupta incelemek mümkündür. Bunlardan biri, gönüllülüğü olduğu gibi içerisinde zorunluluğu da barındıran ve bir ülke sınırından başka bir ülke sınırına olan göçü ifade eden “dış göç”tür. İç göç ise, en yalın ifade ile ülke içinde nüfusun yer değiştirmesi yani, bir bölgeden başka bir bölgeye, bir şehirden başka bir şehre sürekli veya geçici bir şekilde insanların hareket etmeleridir (Koçak ve Terzi, 2012: 169-175).

Göç, bireysel ya da kitlesel olarak yaşanan (şiddet, savaş, çatışma vb.) zorunlu nedenlerden dolayı yer değiştirmek olarak tanımlanabileceği gibi, daha iyi şartlarda çalışmak ya da daha iyi hayat şartlarından yararlanmak amacıyla geçici ya da kalıcı süreyle gönüllü olarak yer değiştirme olarak da tanımlanabilmektedir (Arslan ve Diğerleri, 2017: 131). Göç konusunda birçok tanım yapılabilmekte fakat genel çerçeve aynı konular üzerinde

yoğunlaşmaktadır. Bu noktada Uluslararası Göç Örgütü'nün yayınlamış olduğu Göç Terimleri sözlüğünde yapılan tanım ve içerik üzerinden gitmek, anlaşılabilirliği arttırmak adına önemli bir nokta olarak görülmektedir. İlgili sözlükte göç: "Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmek. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler dâhildir. Söz konusu yer değiştirme silahlı çatışmalar, doğal afetler, siyasal veya ekonomik sebeplerle zorunlu olabilirken daha iyi yaşam şartlarında yaşama gibi gönüllü olabilmektedir. Dolayısıyla, göç kavramının içine mülteciler, sığınmacılar, ekonomik göçmenler, düzensiz göçmenler ve çeşitli sebeplerle yerinden edilmiş insan grupları dâhil edilmektedir." şeklinde açıklanmıştır (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 22). Göç, bunların yanında, yerleşme sisteminin değişen koşullara uyum sağlamasını yerine getirme gibi bir anlama sahiptir (Tekeli, 2011: 163).

Türkiye'nin göç deneyimlerine yönelik ilgili resmi kurumu, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'dür. Bu kurum Türkiye'deki göçe dair bütün verilerin tespit edilmesi ve saklanmasıyla sorumludur. 2013 yılından beri her yıl düzenli göç raporları yayımlanarak iç ve dış göç konusunda kamuoyunu bilgilendirmektedir. Bu raporlarda ve yazılı ve görsel basında yer alan, çoğunlukla anlamları açısından yanlış kullanılan bazı kavramlar, göç konusunun daha açık bir şekilde anlaşılması adına burada ayrıntılı olarak verilmektedir. İlgili kavramlar:

Göç: *Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasadışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göç ve uluslararası korumadır* (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).

Göçmen: Uluslararası ölçekte genel kabul görmüş bir "göçmen" tanımı bulunmamakla birlikte göç terimleri sözlüğüne göre; göçmen terimi genellikle, bireyin göç etme kararını, kendi özgür iradesiyle ve "kişisel rahatlık" sebepleriyle aldığı tüm durumları kapsar şekilde anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu terim, maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek, kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye hareket eden kişiler ve aile fertleri için geçerli kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler göçmeni, sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey olarak tanımlanmaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 22).

Ekonomik Göçmen: Yaşam kalitesini iyileştirmek amacıyla kendi menşee ülkesinin dışına yerleşmek üzere mutad ikamet yerini terk eden kişidir. Bu terim, genel hatlarıyla göçmenlerle zulümden kaçan mültecileri birbirinden ayırt etmek için kullanılmaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 16).

Düzenli Göç: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu md. 3 göre düzenli göç; yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade ederken; göç terimleri sözlüğüne göre, yasal kanallar kullanarak gerçekleşen göç şeklinde tanımlanmaktadır.

Düzensiz Göç: *Yabancıların yasa dışı yollarla bir ülkeye girişini, ülkede kalışını, ülkeden çıkışını veya yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde çıkmamasıdır* (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22). Türkiye'ye yönelen düzensiz göçü belirleyen dört ana unsur vardır. Birincisi, komşu ülkelerde yaşanan siyasi belirsizlikler ve çatışmalar halkın daha güvenli, daha iyi hayat şartlarının olduğu yerlere gitme arzusunu artmasıdır. İkincisi, Türkiye'nin Doğu - Batı ile Kuzey - Güney arasında bulunan coğrafi yapısı, gelişmiş Batı ve Kuzey ülkelerine geçiş yapmak isteyen transit göçmenler için ülkeyi çekici kılmasıdır. Üçüncüsü, Avrupa'ya ulaşmayı

hedefleyen göçmenler, Avrupa'nın sınırlarında uyguladığı sıkı kontroller ve artan göç kontrolleriyle, Türkiye gibi Avrupa'nın çevre ülkelerine yönelmeleridir. Dördüncü neden ise, Türkiye'nin komşu ülkelere oranla ekonomik açıdan daha iyi şartlar sunması sebebiyle çalışmak isteyen göçmenler için çekici olmasıdır (Deniz 2014:185-186).

Düzensiz Göçmen: *Yasa dışı yollarla Türkiye'ye giren, Türkiye'de kalan ve Türkiye'den çıkan veya yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde çıkmayan kişidir (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).*

Geçici Koruma: *Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirilmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumadır (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).*

Yasa Dışı Göç - Yasa Dışı Göçmen: Bireyin (göçmenin) yasal olarak bulunduğu ülkeyi terk ederek diğer ülkeye yasa dışı yollardan girmesi ya da yasal yollardan girmesine karşın süresi içerisinde girdiği ülkeyi terk etmeyerek o ülkede yaşamaya/çalışmaya devam etmesi **yasa dışı göç** şeklinde ifade edilmektedir. Yasa dışı göçü gerçekleştiren kişiye ise **yasa dışı göçmen** adı verilmektedir (Deniz 2014:177-178).

Göçmen Kaçakçısı: *Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan; bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkân sağlayan kişidir (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).*

Göçmen Kaçakçılığı: “Doğrudan veya dolaylı olarak, mali ya da diğer bir maddi çıkar elde etmek amacıyla, bir kişinin, vatandaşı olmadığı ya da daimi olarak ikamet etmediği bir devlete yasadışı girişinin sağlanmasıdır” (2000 tarihli Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve

Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Protokolü, m. 3(a)). Göçmen kaçakçılığında insan ticaretinden farklı olarak sömürü, zorlama ya da insan hakları ihlali bulunmamaktadır (Uluslararası Göç Örgütü, 2009: 22).

İdari Gözetim: *Hakkında idari gözetim kararı alınan yabancıların Geri Gönderme Merkezinde tutulmasıdır (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).*

İdari Gözetim Kararı: *Hakkında sınır dışı etme kararı alınanlardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya Türkiye'den çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye'den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında valilik tarafından alınan karardır (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).*

İkamet İzni: *Yabancılara, Türkiye'de kalma hakkı veren izindir (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).*

İkincil Koruma: *Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezasına infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüdür (YUKK-Madde 63).*

İnsan Taciri: *Zorla çalıştırmak veya hizmet ettirmek, esarete veya benzeri uygulamalara tâbi kılmak, vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim*

olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri tedarik eden, kaçıran, bir yerden başka bir yere götüren, sevk eden veya barındıran kişidir (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).

İnsan Ticareti Mağduru: *İnsan ticareti suçuna maruz kalan veya kaldığı yönünde kuvvetli şüphe duyulan kişidir* (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).

Sınır Dışı Etme: *Türkiye’de kalma hakkı bulunmayan yabancıların; menşe ülkesine, transit gideceği ülkeye, Türkiye’ye gelmek üzere transit geçtiği ülkeye ya da başka bir üçüncü ülkeye gönderilmek üzere, ülkeden çıkarılması işlemidir* (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).

Mülteci: *Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüdür* (YUKK-Madde 61). Bir statü olduğu gibi bir şahıs tanımı olarak mülteci: “İrki, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs(lar)” olarak tanımlanmaktadır (Kaypak ve Bimay, 2016: 85).

Mültecilik ile göçmenlik arasında neden, amaç, araç gibi yönlerden farklılık bulunmaktadır. Neden bakımından mülteciler; mal varlıklarını geride

bırakarak, korku ve yaşamalarına gelebilecek tehditlerden kaçarak güvenli bir ülkeye iltica ederken, göçmenler; ekonomik bakımdan rahat etmek için başka ülkeye göç etmektedirler. Dolayısıyla birinde zorunlu diğerinde gönüllü sebepler etkilidir. Mülteciler ve göçmenler yer değiştirme sırasındaki araçları bakımından da farklılaşmaktadır. Göçmenler genellikle daha uygun araçlarla yer değiştirirken, mülteciler ani kararlar yer değiştirdiklerinden daha zor şartlar ve araçlarla bu eylemi gerçekleştirmektedirler. Ayrıca göçmenler, ülkesinden ayrılmış diğer ülkelere geçerken bazı resmi belgelere sahip iken, mülteciler ise genellikle bu belgelere sahip değildirler (Demirhan ve Aslan, 2015: 26).

Şartlı Mülteci: *Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüdür* (YUKK-Madde 62).

Sığınmacı: Bu kavram, mülteci kavramına çok benzeyen yönleri sahiptir. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’nde belirtilen nedenlerle ülkelerini terk etmek durumunda kalanları tanımladığı halde, henüz göç ettikleri ülkenin resmi makamları tarafından kendilerine mültecilik statüsü tanınmamış olan kimseleri ifade etmektedir (Demirhan ve Aslan, 2015: 26).

Uluslararası Koruma: *Mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsüdür;*
Vize: *Türkiye’de en fazla doksan güne kadar kalma hakkı tanıyan ya da transit geçişini sağlayan izindir;*
Vize muafiyeti: *Vize alma gerekliliğini kaldıran düzenlemedir;*
Yabancı: *Türkiye*

Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişidir (Türkiye Göç Raporu, 2016: 20-22).

Genel olarak bakılacak olursa; göç kavramları arasında bazı farklılıklar vardır ve biri diğerine göre göç eden bireylere bazı avantaj veya dezavantaj getirebilmektedir. Söz gelimi göçmen, daha çok ekonomik amaçla göç eden kişilere; mülteci, iltica hakkını kazananlara; sığınmacı ise, henüz mülteci olma hakkını elde edememiş bireylere denmektedir. Bu bakımdan, mülteci olma hakkını kazanan bir birey, sığınmacıya göre biraz daha avantajlıdır. Çünkü sığınmacı henüz mülteci olma hakkını elde edememekte ve dolayısıyla getirilerinden de henüz yararlanamamaktadır. Hangi tür göç olursa olsun, bazı avantajları olsa da, göç eden birey için bu her şeyin düzeldiği anlamına gelmemektedir. Bu durum, özellikle zorunlu göçler için geçerli olmaktadır (Aydın, 2017: 302).

Göçmenler konusu, neden göç ettikleri kadar, göç ettikleri yerlerde karşılaştıkları sorunlarla da ele alınması gereken bir konudur. Göç konusunu üzerine yapılan birçok araştırma, göç sonucunda yaşanan sorunlar üzerinde yoğunlaşmakta ve çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu sebeple göçmenlerin, göç etme süreçlerinde ve göç ettikleri yerlerde ekonomik, kültürel, sosyal birçok konuda sorun yaşadıkları bilinmektedir. Öncelikle göç sonucunda farklı kültürlerden birçok insan bir arada yaşamaya başlamaktadır. Bu durumun olumlu yönlerinden çok olumsuz yönleri ağır basmaktadır. Ayrıca dil sorunlarının eklenmesiyle birlikte iletişim sorunları bu olumsuzlukları arttırıcı bir etki oluşturmaktadır. Göç politikalarının yeterince kapsamlı olmayışı, kontrolsüzce gerçekleşen göçler, buldukları bölgelerde yabancı korkusu ve etnik şiddet gibi güvenlik tehditlerine sebep olabilmektedir.

Göçmenlerin kendi içlerinde yaşadıkları sorunlardan biri, göç ettikleri ülkelerin yapılarına ayak uydurmakta yaşadıkları güçlüktür. Bu sorunun içeriğinde kültür, coğrafi yapı, iş yapma becerileri konusunda

yaşanan farklılıklar bulunmaktadır. Suriyeliler üzerinde yapılan bir araştırmada, sığınmacıların yaşadıkları olası sorunlar, medya organlarındaki ifadelerle birkaç konu üzerinde yoğunlaşmış ve bu sorun alanları ile genelde göçmenlerin yaşadıkları ve yaşama ihtimalleri olan sorun başlıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın evrenini Iraklı Türkmenler oluştursa da, göçmenlerin yaşadığı sorunların genellenebilir olması açısından bir karşılaştırma yapmak adına bu sorun başlıklarına yer vermek gerekmektedir. İlgili tespitlerin verilmesi, görüşmecilerin ifadelerinin karşılaştırılması açısından önemlidir. Bu sorun başlıkları: *İllegal çalışma, şikayet, kira artışı, yanlış davranma, yüksek sesle konuşma, kültürel farklılık, uyum sorunları* (Karataş, 2015: 122) şeklindedir.

Daha önce tespit edilen bu sorun alanları dışında göçmenlerin göç ettikleri ülke vatandaşlarının da birçok sorun ile karşı karşıya kalması muhtemeldir. Fakat bu konu ayrıca ele alınması gereken ayrıntılı bir alan olduğu için çalışma içerisine dahil edilmemiştir.

3. TÜRKİYE'DE GÖÇÜN TARİHSEL DÖNGÜSÜ VE YASAL METİNLER

Ülkemiz, bulunduğu konum itibariyle tarih boyunca göç hareketlerinin önemli bir durağı olmuş ve milyonlarca kişiye ev sahipliği yapmıştır. Türkiye, doğusunda ve güneyinde çatışma ve istikrarsızlıkların yaşandığı bazı Orta Doğu ve Asya ülkeleriyle, batısında refah düzeyi ve insan hakları standartları yüksek Avrupa ülkeleri arasında köprü konumunda olması dolayısıyla göç hareketlerinin çekim merkezi haline gelmiştir.

Cumhuriyet öncesi döneme bakıldığında; Osmanlı İmparatorluğu döneminde din, dil ve ırk ayrımı yapılmaksızın ülkeye gelenlere hoşgörüyle yaklaşılması neticesinde kitlemel ve bireysel göç hareketleri öne çıkmıştır. Bu duruma verilecek birçok örnek bulunmaktadır. Özellikle, 1492 yılında on binlerce Yahudi'nin İspanya'dan gemilerle kurtarılarak Osmanlı İmparatorluğu

topraklarına getirilmesi, 1718 Pasarofça Antlaşması'nın ardından Macar Kralı II. Rakoczy Ferenc'in Osmanlı İmparatorluğu'na sığınması, 1856-1864 senesinde ise Rus Ordusundan kaçan yaklaşık 1.500.000 Kafkas nüfusun Osmanlı İmparatorluğu topraklarına kabul edilerek, Balkanlar'a ve Anadolu'nun çeşitli yerlerine yerleştirilmeleri önemli örnekler arasında yer almaktadır. Cumhuriyetin ilanından sonra da Türkiye, göçlerin merkezi olarak konumunu devam ettirmiştir. 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişinin, 1923-1945 yılları arasında Balkanlar'dan 800 bin kişinin, 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişinin, 1988 yılında Irak'tan 51.542 kişinin, 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişinin, 1991 yılında I. Körfez Savaşı'ndan sonra Irak'tan 467.489 kişinin, 1992-1998 yılları arasında Bosna'dan 20 bin kişinin, 1999 yılında Kosova'da meydana gelen olaylar sonrasında 17.746 kişinin, 2001 yılında Makedonya'dan 10.500 kişinin geldiği bilinmektedir (http://www.goc.gov.tr/icerik/goctarihi_363_380). Bunlara ek olarak, son dönemlerde düzensiz göçler halinde Afganistan, Suriye ve Irak gibi ülkelerden gelen kitlelerin varlığı bilinmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde göç ile ilgili düzenlenen ilk genel belge 14 Haziran 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu'dur. İlgili Kanun'un 3. Maddesinde geçen "Türk soyundan meskûn veya göçebe fertler ve aşiretler ve Türk kültürüne bağlı meskûn kimseler" in göçmen olmaya hak kazanmasını düzenleyen bölümü (Emek İnan, 2016: 18), çalışmanın odak noktasını oluşturan Iraklı Türkmenler açısından vurgulanması gereken bir noktadır. Türklük ve göçmenlik arasında doğru orantılı bir ilişki kuran bu Kanun'dan sonra yürürlüğe 2006 tarihli 5543 sayılı İskân Kanunu girmiştir. 5543 sayılı İskân Kanunu *göçmen, serbest göçmen, iskânlı göçmen, münferit göçmen ve toplu göçmen* gibi çeşitli göçmen türlerini tanımlamış fakat soydaş odaklı düzenlemelerle sınırlı bir yapı öngörmüştür. 5543 sayılı İskân Kanunu kapsamı dışında kalan yabancılara

ilişkin iş ve işlemler konusunda ise, 1950 yılında çıkarılmış olan 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunlarla yasal süreç sürdürülmüştür. Uluslararası koruma (iltica) konusunda iç hukuktaki ilk düzenleyici belge 1994 yılında çıkarılan *Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*'tir.

Bu düzenlemelerin yanı sıra farklı kanunlarda kısmen ve dağınık olarak düzenlenmiş göç alanına ilişkin hükümlere yer verildiği görülmekte ise de bu alanda hissedilen kanun düzeyindeki mevzuat eksikliği çoğunlukla idari düzenlemelerle giderilmeye çalışılmıştır (http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiye-ve-goc_363_382_1445). Ancak 2013 yılında çıkarılan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile bu eksikliğin giderilmesi için önemli bir adım atılmıştır. Bu Kanun'un amacı: "Yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışları; Türkiye'den uluslararası koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamı ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir." Kanun, Yabancılar, Uluslararası Koruma ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Kuruluşu ve Görevleri şeklinde üç temel kısımdan oluşmaktadır. Kanunla düzenlenen başlıca konular, *Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış hükümleri, Vizelere ilişkin hükümler, İkamet izni ve çeşitleri, Vatansız kişi ve hakları, Sınır dışı etme, Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezleri, Uluslararası koruma ve çeşitleri, Geri göndermeme ilkesi, Geçici koruma, Uyum, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu ve görevleri, Göç Politikalarıdır* (6458 Sayılı Kanun).

Yabancıların Türkiye’de çalışmaları ile ilgili esaslar, 13/08/2016 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6735 sayılı *Uluslararası İşgücü Kanunu*’nda düzenlenmiştir. Kanun ülkemizin, uluslararası nitelikli işgücünden en üst düzeyde faydalanmasının önünü açmayı hedeflemektedir. Ancak anılan Kanunun Geçici 1 inci maddesinin 4 üncü fıkrasında Kanunun uygulamasına ilişkin düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar mevcut düzenlemelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanacağı düzenlendiğinden bazı konularda mevcut uygulamaya devam edilmektedir. Hâlihazırda yabancıların çalışma izinleri konusunda uygulanan mevzuat dağınıklık göstermektedir. 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun’un dışında 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu gibi diğer mevzuatlarda da yabancıların çalışma izinleri konusunda düzenlemeler bulunmaktadır. Ancak yabancılara verilen çalışma izinleriyle ilgili iş ve işlemlerin çoğunluğu 4817 sayılı Kanun çerçevesinde yürütülmektedir. 6458 sayılı YUKK’un 27. maddesinde geçerli çalışma izni ile 27/2/2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun 10. maddesine istinaden verilen Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesinin ikamet izni yerine geçerli sayılacağı ve çalışma izni verilecek yabancıların Kanununun 7. maddesi kapsamında Türkiye’ye girişine izin verilmeyecek yabancılar kapsamında olmaması şartı aranacağı düzenlenmiştir. 6458 sayılı Kanun Çalışma İzni ya da Çalışma İzni Muafiyet Teyit Belgesi verilen yabancılardan, 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu’na göre çalışma izni süresi kadar ikamet izni harcı tahsil edileceğini düzenleyen 27. maddesi hükmü 6735 sayılı Kanun ile değiştirilmiş olup çalışma izni alan yabancılardan ayrıca ikamet izni harcı tahsil edilmesi uygulamasına son verilmiştir. Yabancıların çalışma izni müracaatları; yurt dışı ve yurt içi olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır (Türkiye Göç Raporu, 2016: 49).

4. ANKARA’DAKİ IRAKLI TÜRKMENLER

4.1. Irak’ta Geçmişten Günümüze Türkmenlerin Durumu

Türk Tarihi’nde yaşanan göçlere sahne olan bölgelerden biri, Irak’tır. Irak Devleti’nin coğrafi, tarihi, kültürel ve etnik özellikler dikkate alınmadan kurulmuş olması, günümüz dünyasında yaşanan nüfus hareketliliğinin nedenlerinin başında gelmektedir. Bu nüfus hareketinin yönü noktasında, jeopolitik ve jeostratejik önemi, ekonomik kalkınmışlığı, insan haklarını gözetmesi, oturmuş hukuk sistemi, görece istikrarlı siyasî yapısı, kıtalararası ve uluslararası kavşakta bulunması gibi faktörler Türkiye’yi bir çekim merkezi yapmıştır (Gündüz ve Kalaycı, 2016: 160).

Türkiye’nin Irak’taki Türkler ile ilişkilerinin kökeni, çok eski bir tarihe dayanmaktadır. Türkiye’nin eski "Musul Vilayeti", şimdinin Kuzey Irak’ı, ülkemiz için her zaman önemli bir anlam taşımakta ve bu önemin gerekçelerinin başında da Türkmen soydaşlarımız gelmektedir. Geçmişteki Irak rejimleri tarafından çoğu zaman yok sayılan ve asimile edilmek istenen, uluslararası topluluklar tarafından göz ardı edilen Türkmenlerin güvenliği, huzuru ve refahı, Türkiye açısından hem ahlaki hem de politik bir sorumluluk olarak görülmektedir. Daha önce belirtildiği gibi Iraklı Türkmenler ile kurulan bağın kökeni bin yılı aşkın bir süreyi kapsamaktadır. Türkmenler, Osmanlılar döneminde bölgedeki yönetimlerde oldukça etkili olmuş, bölgenin eğitimli ve aydın bir bölümünü oluşturmuştur. Kökenleri, Orta Asya’ya dayanan Türkmenler, Türkmen adını MS 11. yüzyıldan bu yana kullanmaktadırlar. Özellikle Türkmen kelimesinin Türklerin İslamiyet’i kabul etmelerinden sonra Oğuz boylarına verilen bir isim olduğu konusunda pek çok tarihçinin hemfikir olduğu bilinmektedir. Burada altı çizilmesi gereken konu, “Türkmen” kelimesinin Müslüman Türkleri ifade etmek için kullanılması ve Kuzey Iraklı Türkler ile Anadolu Türkleri arasında hiçbir farkın olmamasıdır.

Türkmenlerin yaşadıkları bölge, kuzey doğudan güney batıya kadar bir şerit şeklinde Irak'ın kuzey batısındaki Telafer'den güney doğusundaki Mendili'ye kadar uzanan bir alanı kapsamaktadır. En önemli bölgeler: Kerkük, Erbil, Selahattin, Musul, Telafer'dir. Telafer, Türkmenler için çok önemli bir konumdur. Telafer'in nüfusunun neredeyse tamamen Türkmenlerden oluştuğu bilinmektedir. 300.000 Türkmenin yaşadığı Telafer, Musul iline ait, dünyanın en büyük ilçelerinden biridir. Saddam 1977 yılında aldığı bir kararla Telafer, Necef, Duhok ve Tikrit ilçelerini vilayet yapacağını ilan etmiş, ancak diğer üç ilçe vilayete dönüştürüldüğü halde, hem nüfus hem de alan açısından daha büyük olan Telafer vilayet yapılmamıştır. Çünkü burada yaşayan insanların neredeyse tamamı Türk'tür (Gündüz ve Kalaycı, 2016: 165). %92'si Türk olan ve 200'den fazla köyü bulunan Telafer, Musul'dan 70 km uzaklıkta bulunmaktadır. Bu ilçede El-Beyat, Alabay, Seyitler, İlhanlılar, Muratlı, Şeyhler, Babalar, Çulaklar, Çelebiler gibi önemli Türkmen aşiretleri bulunmaktadır.

Osmanlı döneminde, Türkmenlerin bölgedeki Araplar ve Kürtlerle olan ilişkileri genellikle iyi olarak nitelenmektedir. Bölgede huzursuzlukların, çatışmaların ve baskıların oluşması, Osmanlı'nın Musul vilayetinin İngiltere tarafından haksız bir biçimde Türkiye'den alınması ile gerçekleşmiş ve buradaki Türkmenlerin Anadolu'dan fiziki anlamda kopmalarına neden olmuştur. Bölgedeki Türkmenlerin en kötü dönemi, Baas iktidaridir. 1959 yılında Irak Cumhuriyeti'nin 1. yıl dönümü gerekçesiyle yapılan ve 14-16 Temmuz tarihlerine denk gelen kutlamalar sırasında Türkmenlerin evleri, işyerleri yağmalanmış, peşmergeler ve BAAS'çı katiller tarafından katliama tabi tutulmuştur. Saddam Hüseyin'in başında olduğu bu iktidar boyunca Türkmenler büyük baskılar görmüşlerdir. Yaşanılan bu katliamların dışında, Türklüklerini unutturmak adına yapılan asimile etme faaliyetleri bulunmaktadır. Özellikle açık alanlarda

Türkçe konuşmayı yasaklamak, yüzlerce Türkmen köyün ve kasabanın çeşitli gerekçelerle yıkılması, Türkmen halkın başka yerlere göç etmesi için zorlanması, Irak'ın güneyinde yer alan yüz binlerce Arap kökenli toplulukların Türkmen bölgelerine yerleşmesi bu baskıların büyük bir kısmını oluşturmaktadır (<http://www.kerkukmusul.com/turkmenler.html>).

Yukarıda verilen gerekçeler de göz önünde bulundurulduğunda Iraklı Türkmenlerin göç etme sebeplerinin sadece son dönemdeki savaşlar olmadığı görülmektedir. Bu noktada, Irak'tan yurtdışına göç eden Türkmenler en çok Türkiye'yi tercih ettiği bilinmektedir. Bu tercihin temelinde ise; tarihsel "anavatan" düşüncesinin yanında, Türkiye'deki eğitimin Türkçe olması, iş imkânlarının çokluğu, etnik ve dini ayırım gibi gayri insani uygulamaların olmaması, Iraklı Türklerin çok sayıda tanıdığıının Türkiye'de olması, coğrafi yakınlık, kültürel benzerlik gibi nedenler sayılmaktadır (Gündüz ve Kalaycı, 2016: 166).

Iraklı göçmenlerin Türkiye'deki durumlarının ortaya konulmasında, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2013 yılından itibaren her yıl düzenli olarak yayınladığı Türkiye Göç Raporlarının önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu raporlardan en son yayınlananı 2016 Türkiye Göç Raporu'dur. İlgili raporun içeriğinde Irak ile ilgili bilgiler ne yazık ki bölgesel olarak ayrıntılı ele alınmamıştır. Bu sebeple, Türkmenler özelinde değil Irak genelinde elde edilen istatistiki bilgilere ulaşılmıştır. 2016 yılı içerisinde Türkiye'de ikamet izni bulunan yabancılar arasında 55.983 kişi ile Irak ilk sırada yer almıştır. 2016 yılında Türkiye'de kısa dönem ikamet izni ile bulunan 244.034 yabancıdan, Irak vatandaşları 34.909 kişi ile ilk sıradadır. 2016 yılında Türkiye'de aile ikamet izni ile bulunan 63.546 yabancıdan, Irak ilk 10'a girememiştir. 2016 yılında Türkiye'de öğrenci ikamet izni ile bulunan 61.116 yabancıdan, Irak 3.438 ile dördüncü ülke olmuştur. Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı verileri incelendiğinde; 2016-2017 eğitim-öğretim yılında toplam 103.727 yabancı öğrencinin ülkemizde eğitim aldığı görülmektedir. Bunlardan Irak, 5.118 kişi ile 6. Ülke konumdadır. Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin Milli Eğitim Bakanlığının verileri incelendiğinde; 2016-2017 eğitim-öğretim yılında toplam 232.714 yabancı öğrencinin ülkemizde eğitim aldığı görülmektedir. Bunlardan Irak vatandaşları, 23.971 kişi ile ikinci sıradadır (2016 Türkiye Göç Raporu, 2016: 39-46). 2016 yılında Türkiye’de kısa dönem, aile, öğrenci ikamet izni ve çalışma izninin dışında kalan uzun dönem, insani ikamet ve insan ticareti mağduru ikamet izni ile ülkede bulunan 35.930 yabancidan, Irak vatandaşları 15.092 kişi ile ilk sırada yer almıştır. 2016 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayısı 174.466’dır. Bunlardan Irak vatandaşları ise, 30.947 kişi ile üçüncü sıradadır (2016 Türkiye Göç Raporu, 2016: 52-58). 2016 yılında uluslararası koruma başvurusu yapan yabancıların uyrukları, 2015 yılı uyrukları ile kıyaslandığında; Irak uyruklu yabancılarda % 25’lik bir azalış görülmektedir (2015: **42.162**, 2016: **31.523**)” (2016 Türkiye Göç Raporu, 2016: 73). İkamet izni ile Türkiye’de bulunan yabancıların illere göre dağılımında 2017 Ağustos ayı itibariyle **67.385** kişi bulunmaktadır(http://www.goc.gov.tr/icerik/3/ikametizinleri_363_378_4709).

4.2. Araştırma

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, komşu ülkelerde yaşanan savaşlar sonucunda Türkiye’ye sığınmak zorunda kalan Iraklı Türkmenlerin Ankara özelinde mevcut durumlarının farklı boyutlarla ortaya konulması ve sorun alanlarının tespiti ile çözüm önerileri geliştirme istenmesidir.

Araştırmanın Önemi

2000’li yılların başından beri yaşanan savaşlar, ülkelerde yaşayan halkları başka ülkelere göç etmek zorunda bırakmıştır. Son zamanlarda Suriye’den gelen göç dalgalarının etkileri ve savaşın hala sürüyor

olması gündemde büyük bir yer tutsa da, Göç İdaresi tarafından verilen istatistiki bilgiler neticesinde Irak’tan gelen göçmenlerin sayılarının hiç de azımsanmayacak düzeyde oldukları göze çarpmaktadır. Özellikle dil ve tarih birliğimizin bulunduğu Iraklı Türkmenlerin ülkemizdeki durumlarının ortaya konulması, değişen ve küreselleşerek daha da ayrışan toplumlarda birliğin sağlanması noktasında Türkiye’nin rolünü gözler önüne sermek için önemli bir konudur.

Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamı, Iraklı Türkmenlerin Ankara’da yoğun olarak buldukları bölgelerden Abdi Paşa, Cebeci, Kurtuluş, Demirlibağçe, Demetevler, Karşıyaka ve Demetgöl mahallelerindeki yaşamlarıdır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi, nitel araştırma tekniklerinden derinlemesine görüşmelerdir. Derinlemesine görüşme, araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, çoğunlukla açık uçlu sorular ile detaylı cevapların alınmasını hedefleyen, birebir görüşmeler ile veri toplanmasını sağlayan bir araştırma tekniğidir (Tekin, 2006: 101). Araştırmada, demografik bilgiler dışında, daha önce yapılan göç çalışmaları ve güncel sorunlar üzerinden geliştirilen dış göç temalı 11 yapılandırılmış soru kullanılmıştır. Araştırmanın uygulama kısmı, bu sorular eşliğinde Irak’tan gelen 49 Türkmen aile ile 15-20 dakikalık derinlemesine görüşmelerden ve bunların analizinden oluşmaktadır. Araştırma, 8-26 Mayıs 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Ailelerle yapılan görüşmelerde, iletişim kurmak adına 5 yıldır Türkiye’de bulunan bir Türkmen’in tercümanlığından yararlanılmıştır. Çalışmaya, genellikle görüşülen ailelerden sözcü olarak erkeklerin gönüllü katıldığı, bunun sebebinin ise (kendilerinin de ifade ettiği üzere) ataerkil yapının baskın olmasından kaynaklandığı belirtilmelidir.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Söz konusu bölgelerde yaşayan ve görüşülen ailelerin Irak’taki doğdukları ve

yaşadıkları yerlere yönelik bilgiler; 49 ailenin 3'ünün Musul, 46'sının Telafer'li olduğu yönündedir. Görüşülen ailelerde toplam 364 kişi bulunmaktadır. Bu ailelerden görüşmelerde genellikle sorulara cevap vermek için bir kişi gönüllü olmuş,

bazı durumlarda da ailelerin diğer fertleri de yorumlarla çalışmaya katkı sunmuştur. Gönüllü konuşmacılara yönelik demografik veriler aşağıdaki tablolarda (Tablo-1, Tablo2, Tablo-3) ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 1: Görüşmecilerin Yaş ve Cinsiyet Durumu

Yaş Aralığı	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
18-25	3	-	3
26-35	3	9	12
36-45	4	12	16
46-55	3	10	13
56+	1	4	5
Toplam	14	35	49

İlk olarak görüşmecilere yönelik yaş ve cinsiyet durumları Tablo-1'de verilmiştir. Görüldüğü üzere kadın katılımcı sayısı ile erkek katılımcı sayısı arasında ciddi bir fark bulunmaktadır. İlgili göçmenlerin Telafer ve Musul'da olduğu gibi Türkiye'ye geldiklerinde de kadınların çalışması ve sosyal hayata katılmaları konusunda pasif algıları devam etmektedir. *"Aç kalsak da kadınlarımızı çalıştırmayız, onlar bize*

emanet" ifadesi de bu duruma yönelik bakış açılarını ortaya koyması açısından önemlidir. Görüşmecilerin yaş aralıkları genellikle orta yaş grubunda yoğunlaşmaktadır. Buna karşın gidilen evlerde yaşayanların çoğunlukla çocuklar ve çok eşli ebeveynlerden oluştuğu, bazı evlerde iki ailenin yaşadığı, bunlara ek olarak yaşlıların da bulunduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 2: Görüşmecilerin Çocuk Sayısı ve Medeni Durumu

Çocuk Sayısı Aralığı	Medeni Durum		Toplam
	Evli	Bekâr	
Yok	1	2	3
1-3	18	-	18
4-6	17	-	17
7+	11	-	11
Toplam	47	2	49

Görüşmecilerin sahip oldukları çocuklar ve medeni durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında, üç kişi dışında bütün katılımcıların evli olduğu göze çarpmaktadır. Bekâr olanlardan ikisi hiç evlenmemiş, biri ise eşinin ölmesinden dolayı dul kalmıştır. Evli olanların çocuk sayılarına bakıldığında en az 2 çocuklu, en

fazla ise 12 çocuklu ailelerin bulunduğu bilgisine ulaşılmıştır. 1-3 ve 4-6 çocuk aralıkları diğer aralıklardan açık ara öndedir. Bunun sebebi sorulduğunda genellikle *"Çocuklar Allah'ın bize nasibi, biz kırtaj nedir bilmeyiz"* şeklinde açıklama getirilmiştir.

Tablo 3: Görüşmecilerin Eğitim Düzeyi

Eğitim Düzeyi					
Okula Gitmeyen	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans	Toplam
11	9	12	7	10	49

Görüşmecilerin eğitim düzeylerine bakıldığında, her eğitim seviyesinden kişiye ulaşıldığı ve yaklaşık aynı sayılarda oldukları görülmektedir. Özellikle eğitim düzeyi yüksek grup olarak nitelenen lise ve lisans mezunlarının kendi ülkelerindeki konumları ve ülkemizdeki konumları sorgulandığında, memnuniyetsiz bir tablo

ile karşılaşılmıştır. Beklenen bu durumun sebebini, orada durumları ve konumları iyiyken Türkiye'ye sığınmalarından dolayı kendi eğitimlerine göre iş bulamamaları olarak açıklamışlardır. Buna karşın eğitim ve meslek düzeylerine göre burada da aynı işi yapanların olduğu da belirtilmelidir.

Görüşmecilerin çalışma durumları bir gruplamaya tabi tutulamayacak düzeyde olduğu için ayrıntılı olarak: Hastalık, iş bulamama gibi sebeplerle çalışmayanlar; kendi ülkelerinde meslek sahibi olup burada aynı işte çalışanlar (tesisatçı, kaynakçı, fotoğrafçı, şoför, mobilyacı), ev hanımı olanlar, hizmet sektöründe (Ostim gibi) görev alanlar, esnaf yanında çalışanlar, çeşitli fabrikalarda çalışanlar ve lisans mezunu olup burada tercümanlık, Kuran Kursu hocalığı, Irak Okulları Müfettişi gibi görevler alanlar şeklinde özetlenebilir. Görüşmecilerden kendi memleketlerinde memur, polis gibi devlet görevinde olan kişiler burada fabrikalarda çalışmaktadırlar.

Görüşülen ailelere, Türkiye'ye göç etme nedenleri, göç etmek için Ankara'yı tercih etme nedenleri, göç etme şekilleri, sağlık sorunlarını çözmeye yolları, barınma, yeme içme gibi ihtiyaçlarını giderme yolları, yardım eden kurum – kuruluşların neler olduğu ve yardımların niteliği, çocukların eğitim durumları, yerel halkın Türkmenlere karşı tutumu, savaş bittiğinde Irak'a dönme istekleri, en önemli sorun alanları ve eklemek istedikleri farklı bir durumun olup olmadığı gibi konularda sorular yöneltilmiştir. Yöneltilen bu sorular çerçevesinde gruplandırılan bulgular aşağıda sunulmaktadır değerlendirilmiştir.

Türkiye'ye Göç Etme Nedenleri:

Bilindiği üzere son yıllarda ülkemiz ciddi oranda dış göç almaktadır. Bu göçlerin çoğunluğu komşu ülkelerden savaş nedeniyle gelenlerden oluşmaktadır. Birçok farklı ülkenin yanında savaş mağduru olan Iraklı mülteciler, sayıları ve uzun yıllardır süren savaş mağduriyetleri nedeniyle ülkemiz açısından önemli bir yere sahiptirler. Daha önce belirtildiği üzere çalışmanın evrenini oluşturan Iraklı Türkmenlere ilk olarak göç ederken neden Türkiye'yi seçtiklerine dair bir soru yöneltilmiştir. Yaklaşık aynı cevapları verenler ve farklı gerekçeler sunanlar aşağıdaki gibi gruplandırılmıştır.

“**Savaş nedeniyle**” üst başlığı altında aşağıdaki gibi öznel ifadelerle neden Türkiye'ye geldiklerini anlatmışlardır.

Bunlar:

- ❖ “Aynı milletten olduğumuz için savaş çıkınca buraya geldik.”
- ❖ “Savaş çıktığı için, aslımız buralı olduğu için geldik.”
- ❖ “Savaş çıktığı ve akrabalarım burada olduğu için geldik.”
- ❖ “Dedelerim Kayserili, burası bizim vatanımız, savaş nedeniyle geldik.”
- ❖ “Türkmen olduğumuz için burası ikinci vatanımız ondan geldik.”
- ❖ “Bizi sadece Türkiye kabul etti.”
- ❖ “Soydaşlarımız oldukları için.”
- ❖ “Bize kapısını açan Türkiye olmuştur. Çünkü biz kardeşiz.”
- ❖ “Biz Türkiye'yi ordayken de seviyorduk.”
- ❖ “Diğer ülkelerden daha güvenli olduğu için.”
- ❖ “Kardeşim buradaydı, onların yanına geldik.”
- ❖ “Dedelerim buradan göçmüştür, bize hep burayı anlatırlardı.”

Ayrıntılı ifadelerden de anlaşıldığı üzere, başka ülkeye gitmemelerinin kökeninde Türkiye'nin onlar için güvenli, soy ve tarih bağından dolayı kabullenici olması bulunmaktadır.

Göç Ederken Ankara'yı Tercih Etme Nedenleri:

Türkiye, birçok farklı kentiyle dünyada ve bulunduğu bölgede önemli bir konuma sahiptir. Dış göçlerin ülke genelinde her ile az ya da çok bir yansımalarının olduğu da kabul görür bir gerçektir. Bu sebeple, gelen göçmenlerin hangi illeri ne oranda ve ne gerekçe ile tercih ettikleri öncelikli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüşülen ailelere, “neden Ankara?” sorusu yöneltildiğinde genellikle benzer cevaplar almakla birlikte farklı ifadelerle tercih sebeplerini anlatan aileler de olmuştur.

Bunlar:

- ❖ “Babam benden önce gelmişti, burada öldü.”

- ❖ “Amcam bizden önce gelmişti, iş bulacağımızı söyledi ondan buraya geldik.”
- ❖ “Diğer Türkmenlerin çoğunun buraya gelmesinden dolayı geldik.”
- ❖ “Akrabalarım Ankara’da olduğu için.”
- ❖ “Akrabalarımız burada ve Kayseri’de olan akrabalara da yakın burası.”
- ❖ “Kiralara ucuz, iş var.”
- ❖ “Ankara’da imkanlar çok olduğu için.”
- ❖ “Bizden önce gelen akrabalarımız buraya geldiği için.”
- ❖ “Eşimin akrabaları bizden önce göçtüler. Onlar Ankara’ya gelince biz de buraya geldik.”
- ❖ “İstanbul’a göre ucuz ve burada iş çok.”
- ❖ “Şartları diğer şehirlerden iyi.”
- ❖ “Buranın imkânları daha iyi denildiği için.”
- ❖ “Bizden önce gelenler kiralar ucuz dediği için eşim buraya gelmek istedi.”
- ❖ “Kardeşim burada olduğu için.”
- ❖ “Tanıdıklar vasıtasıyla.”
- ❖ “Eşim dışında hepimiz geldik.”
- ❖ “Ayrı ayrı geldik, babam hala Irak’ta.”
- ❖ “Çocuklarımla geldim.”
- ❖ “Bireysel geldim, kardeşlerim hala orada yaşıyorlar.”
- ❖ “Kardeşleri, çocukları orda kalmış. Gelmek için paraları yokmuş, sadece bunu göndermişler.”
- ❖ “Üç kızım orda kaldı, eşim orda vefat etti, İşid kocamı öldürünce oğullarımla geldim.”
- ❖ “Sadece kendim geldim, ailemden herkesi kaybettim.”

Yukarıda verilen ifadeler değerlendirildiğinde, aile olarak gelenlerin çoğunlukta olmasına rağmen dağılmış aile görüntüleri göze çarpmaktadır. Savaşlar sonucunda yaşanan yıkımlardan birinin aileler üzerinde olduğu gerçeğini yinelemesi açısından önemli bir bulgudur.

Sağlık Sorunlarını Çözme Yolları:

Göçmenler konusunda yaşanan en önemli sorunlardan biri, yaşam kriterlerinin başında gelen sağlık sorunlarının giderilememesidir. Yasal metinler ve kurumlarla desteklenen göçmenlerin sağlık sorunlarına yönelik oluşturulan politika ve faaliyetler, farklı sebeplerle göçmenler tarafından yeterince bilinmemekte ve buradan kaynaklı sorunlar baş göstermektedir. Görüşmecilere yöneltilen ‘sağlık sorunlarınızı nasıl çözüyorsunuz’ şeklindeki soruya genellikle, kimliğe sahip olanların ücretsiz hastane hizmetlerinden faydalandığı yönünde cevap verilmiştir. Onun dışında özelde verilen ifadeler aşağıdaki gibidir.

Bunlar:

- ❖ “Kimliğim olmadığı için devlet hastaneleri bakmıyor. Özel hastanelerde çok para istiyor.”
- ❖ “Kimliğimizi aldıktan sonra hastanede ücretsiz bakmaya başladılar.”
- ❖ “Kimliğimiz yok. Adana’da giriş kâğıdı verildi, onunla sadece acil durumlarda bakım alabiliyoruz.”

Görüşülen ailelerde, genellikle misafir kültürünün çok geliştiği, çünkü birbirlerini tanıdıkları, komşuluk ilişkilerini de daha heterojen yürüttükleri gözlemlenmiştir. Bu sebeple tanıdıklar üzerinden şehir tercihinde bulunmaları beklenen bir durum olmuştur.

Göç Etme Şekli:

Savaş sırasında, yaşanan süreçler ve ailelerin dağılması, kaybolması ya da ölümlerle ayrılıkların yaşanması gerçekleşen durumlar arasındadır. Öyle ki, Türkmenlerin kalabalık aile olguları göz önünde bulundurulduğunda, ne şekilde ve kimlerle göç ettikleri, daha önceki hayatlarını sürdürüp sürdürmedikleri gibi bilgileri öğrenmek bir gereklilik halini almaktadır. Buradan hareketle görüşmecilere ne şekilde göç ettiklerine yönelik bir soru yöneltilmiş ve sorulan soruya genellikle “aile olarak” cevabı alınmıştır. Buna ek olarak aşağıdaki gibi farklı ifadelerle cevap verenler de olmuştur.

Bunlar:

- ❖ “Kimlik alana kadar sorun yaşadık ama şimdi devlet hastaneleri bakıyor.”
- ❖ “6 aydır kimliğimizi alamadık, o yüzden hastaneye gidemiyoruz.”
- ❖ “Kimliğimiz olduğu için ücretsiz bakıyorlar. (Devlet güvencesi) ilaçlarımızı kendimiz ödüyoruz.”
- ❖ “Ben ve benim dışımda üç kişi daha çalışıyor evde.”
- ❖ “Evde 4 kişi çalışıyor.”
- ❖ “Kardeşimin eşi çalışıp bize bakıyor.”
- ❖ “Oğullarımdan dördü çalışıyor, bize de bakıyorlar.”
- ❖ “Üç kadın yaşıyoruz, kendi geçimimizi sağlıyoruz.” (İlahiyat Mezunları olarak gelmişler ve Kuran Kursu hocası yapıyorlar)
- ❖ “Yaşlı olduğum için çok nadir çalışabiliyorum, bu sebeple geçim sıkıntısı yaşıyorum.”
- ❖ “Eşim çalışıyor, ara ara şoförlük yapıyor.”
- ❖ “Yaşlı olduğum için çalışmıyorum. Üç ayda bir emekli maaşım geliyor Irak’tan.”
- ❖ “Bazen komşularımızdan yardım alsak da bütün ihtiyaçlarımızı kendimiz karşılıyoruz.”
- ❖ “Torunlarım çalışıp evi geçindiriyor.”
- ❖ “Evde çalışan bir çocuk var, o karşılıyor.”
- ❖ “İş buldukça çalışıyorum.”

Verilen bu ayrıntılı cevaplar sonucunda en çok kimlik ve sağlık sorunlarını çözmeye üzerinde bir ilişki kurdukları gözlemlenmektedir.

Barınma ve Yeme İçme İhtiyaçlarını Giderme Yolları:

Asgari yaşam standartları içinde yeme içme, barınma gibi temel konular gelmektedir. Ülkelerinden savaş, sefalet gibi sebeplerle başka ülkeye göç etmiş kimselerin orada kalması ya da yer değiştirmesi de bu standartların sağlanıp sağlanmadığı ile doğru orantılı bir durumdur. Görüşmecilerin bu ihtiyaçlarını ne şekilde giderdiklerine yönelik soruya genellikle evde en az bir çalışanın bulunduğu belirtilerek cevaplar verilmiştir. Bunun istisnaları ve ayrıntılı cevap vermek isteyenlerin cevapları aşağıdaki gibidir.

Bunlar:

- ❖ “Evde iki aile yaşıyoruz. Kardeşimle ben çalışıyoruz. O şekilde ödüyoruz.”
- ❖ “Çocuklar çalışıyor, bir de yardım edenler var.”
- ❖ “Kendimiz çalışıyoruz, yardım edenler de oluyor.”
- ❖ “Eşim çalışıyor, yardım edenler var.”
- ❖ “Çalışıp para kazanıyoruz.”
- ❖ “Kardeşimle, abim çalışıyor.”
- ❖ “Evde bir tek ben çalışıyorum.”
- ❖ “Bir evladım çalışıyor.”
- ❖ “Kardeşim çalışıp, hepimize bakıyor.”
- ❖ “Gelirken biraz birikimimiz vardı, çocuklarım da çalışıyor.”
- ❖ “Kaynak ustası olarak ben çalışıyorum evde.”
- ❖ “Eşim çalışıp, hepimize bakıyor.”
- ❖ “Evde iki çalışan var.”

Dış göç konusunda yaşanan en temel sorunlardan biri kişilerin gittikleri ülkelerde yaşadıkları iş bulma sorunlarıdır. Yukarıdaki ayrıntılı ifadeler neticesinde, çalışanların çok nitelikli işlerde çalışmadıkları fakat savaştan kaçarak geldikleri ülkede tutunmak için ellerinden geleni yaptıkları görülmüştür. Görüşülen ailelerde yapılan gözlemler sonucunda uyum sorunu yaşasalar dahi, “yaşıyor” olmanın verdiği bir güvenle, orta düzey bir hayat yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yardım Eden Kurum - Kuruluşlar ve Yardımın Niteliği:

Bir önceki soruya verilen cevaplar üzerinden bakıldığında öyle ya da böyle aileler kendi ihtiyaçlarını karşılamak için iş bulup çalışma eğilimi göstermektedir. Bunun yanında ülkemizin gerek devlet gerekse özel yardım kuruluşları aracılığı ile göçmenlere yardım ettiği, sadece göç etmelerine izin verilmesiyle kalmadığı

bilinmektedir. Buradan hareketler, Iraklı Türkmenlere Ankara özelinde yardım eden kurum ve kuruluşların kişilerce ifade edilmesi ve yardımların niteliği önemli birer bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönde sorulan sorulara verilen cevaplar çoğunlukla yardım edenin bulunmadığı şeklinde olmakla birlikte aşağıdaki gibi ayrıntılı cevaplar da verilmiştir.

Bunlar:

- ❖ “Çalıştığım yerin patronu dışında kimse yardım etmiyor. O bütün ihtiyaçlarımıza yardım etmeye çalışıyor.”
- ❖ “Dernekler yardım ediyor, bireysel yardım edenler de var. Akrabalar da yardım ediyor.” (Derneklerin isimlerini hatırlamadılar)
- ❖ “Bireysel yardım edenler var, komşularımızla birbirimize yardım ediyoruz.”
- ❖ “Eskiden yardım edenler vardı, şimdi kimse yardım etmiyor.”
- ❖ “Eskiden yardım edenler vardı, şimdi yardımlar çok azaldı.”
- ❖ “Ülkü Ocakları yemek getiriyor.” (Ramazanlarda)
- ❖ “Bazen komşularımız yardım ediyor, onun dışında yardım almıyoruz.”
- ❖ “Yardım eden yok.”
- ❖ “Yardım eden kurum yok, bireysel yardım oluyor bazen.”
- ❖ “Önceden Türkmenevi yardım ediyordu. Şimdi azaldı. Ülkü Ocakları Ramazan’da yemek getiriyor.”
- ❖ “Önceden Türkmenevi yardım getiriyordu, şimdi getirmiyor.”
- ❖ “Belediye koli yardımı yapıyor.”
- ❖ “Belediye koli yardımı yapıyor ve Türkmen Vakfı yardım ediyor.”
- ❖ “Yeni geldik, yardım yok.”
- ❖ “Yardım eden yok. (Kimlik yok başvuramıyoruz)”
- ❖ “Yardım eden yok. Başvurularımıza dönüş yapılmadı.”
- ❖ “Kaymakamlık 2 kere 300 er tl yardım yaptı.”
- ❖ “Valilik çocuklara üç ayda bir 250 şer tl yardım yapıyor.”
- ❖ “Valilik ve belediye yiyecek içecek yardımı, para yardımı yapıyor, Türkmen Derneği bazen yardım yapıyor ama para olarak değil.”
- ❖ “Valilikten, kiliseden bi kere de Cami’den yardım aldık.”

Burada özellikle belirtilmelidir ki, görüşmecilerce bu çalışmanın yardım yapılması ihtimali ile gerçekleştirildiğinin düşünülmesi, olumsuz cevapları ne yazık ki tetiklemiştir. Genellikle yardımların ulaşmasında uğraş veren Türkmenlerin ifadeleri ile “Kutlu Pusula Derneği, iş adamları, yardım toplayıp ulaştıran Gazi Üniversitesi’nden öğrenci grupları”nın aktif bir şekilde Iraklı Türkmenlere yardım ettiği belirtilmiştir.

Çocukların Eğitim Durumları:

Savaşlar en çok çocukların maddi ve manevi yara aldığı ağır süreçlerdir. Savaş nedeniyle ülkelerinden göç eden aileler genellikle geçim derdi ile uğraşmakta ve okul çağındaki çocuklarının eğitimlerini öncelikli hale getirememektedir. Iraklı Türkmenlerin çocuklarının eğitimleri için göstermiş oldukları çaba ya da göndermeme eğiliminin ortaya konulması adına, çocukları olanların ne şekilde bir yol izledikleri sorulmuştur. Genellikle Türk ya da Irak okullarına çocuklarını gönderdiklerini belirten görüşmecilerin ayrıntılı verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir.

Bunlar:

- ❖ “İki tane okula gitmesi gereken çocuk var, kimlikleri olmadığı için okula gidemiyorlar.”
- ❖ “Çocuklarımdan iki tanesi okula gidiyor.”
- ❖ “Okul çağında çocuğum yok.”
- ❖ “Çocuklarımdan biri okula gidiyor.”
- ❖ “Abimin bir çocuğu okuyor.”
- ❖ “Kimlikleri olduğu halde gitmiyorlar.”
- ❖ “Okula gitmiyorlar.”
- ❖ “Üç çocuğum okula gidiyor.”

- ❖ “6 çocuğumuz okula gidiyor.”
- ❖ “Okul çağında çocuğum yok, torunlarım okula gidiyor.”
- ❖ “Okula gitmiyorlar ama yazdırmayı düşünüyoruz.”
- ❖ “Üç çocuk okula gidiyor (Türk)”
- ❖ “Hep birlikte belediyenin dil kursuna gittik, bir çocuğum 3. sınıfa gidiyor, diğerleri buraya gelince okulu bıraktı çünkü oradaki ve buradaki eğitim-yaş durumu aynı değil.”
- ❖ “Bir tanesi okula gidiyor, diğerleri Türkçeyi zor bulduğu için okula gitmek istemedi.”
- ❖ “Bir çocuk Irak okullarına, küçük çocuk da Türk okullarına gidiyor.”
- ❖ “4 torun Türk okullarına gidiyor.”
- ❖ “Okullar yakın olmadığı için okula gitmiyor çocuklar. Özel okula gittiler bir süre fakat ona da gücümüz yetmeyince bıraktılar.”

Özellikle okul belirtmeyen aileler, çocuklarını Ankara'daki Irak okullarına göndermektedir. Türkiye'de Uluslararası Al Rafidain Okulları, Al Favez okulları Irak eğitim sistemini uygulayan okullardandır. Farklı ülkelerde bulunan Iraklıların kendi ülkelerine ait eğitim sisteminden kopmamaları için örgütlenen bu okullar, bilgisayarlı eğitim verme konusuna büyük önem vermektedir. Irak'taki eğitim düzeyleri; “Irak'ta eğitim iki yıllık anaokulu eğitimiyle başlar. On yıllık ilk ve orta temel eğitim zorunlu olarak verilmektedir. İki yıllık akademi ve mesleki olarak da lise eğitimi verilir. Lise eğitimi sonunda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından final imtihanları yapılmaktadır. Temel Eğitim: Bu eğitim on yıllık bir sürede yapılmaktadır. Kitapların mevzuatı tek ve ayrı olarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tespit edilir” şeklindedir(<http://alrafidainschools.com/ganeral.php?lang=tr>).

Yerel Halkın Türkmenlere Karşı Tutumu:

Genellikle yardımsever bir toplum olarak bilinen Türk Toplumunu, bu bilinirliğini uygulamada gösterdiği performansı ile

sağlamaktadır. Sadece yardım etme değil, kabul etme, sahiplenme ve maddi manevi destek olma noktasında da aktif bir görünüm sergilemektedir. Bu durumun göstergesi, görüşmecilere yöneltilen yerel halkın tutumunun ne olduğuna yönelik soruya genellikle olumlu cevap vermeleridir. Farklı ve ayrıntılı cevap verenlerin ifadeleri aşağıdaki gibidir.

Bunlar:

- ❖ “Buralı komşularım, patronum, tanıyanlar çok iyi davranıyorlar.”
- ❖ “Olumsuz davranıyorlar.”
- ❖ “İyi davranıyorlar, Memleketimizde bu kadar iyi davranan olmuyordu.”
- ❖ “Her yerde olduğu gibi burada da iyi davranan da kötü davranan da var.”
- ❖ “Çok iyi davranıyorlar, üç yıldır bir kötülük görmedik.”
- ❖ “Çok iyi davranıyorlar, Allah razı olsun.”
- ❖ “Kendi ülkemizden gelenlerden bile iyi davranıyorlar.”
- ❖ “Kimse kötülük yapmadı, iyi davranıyorlar.”
- ❖ “Ne iyilik ne kötülük görmedik.”
- ❖ “İlk gelirken sınırdaki sorunlar yaşadık ama Ankara'da bize iyi davranıyorlar.”
- ❖ “İyi davranıyorlar.”
- ❖ “Komşularla sorun olabiliyor.”

Yerel halkın Türkmenlere çoğunlukla kabullenici ve sahiplenici yaklaştığı verilen bu ayrıntılı cevaplardan anlaşılmaktadır. Olumsuz cevap verenlerin sebepleri “göçmen” olmalarından değil, kişisel komşuluk ilişkilerinde yaşanan olası sorunlardan kaynaklanmaktadır. Bu noktada Ankara'nın yerel halkının Türkmenler konusunda misafirperver davrandığı düşüncesi kuvvet kazanmaktadır.

Savaş Bittiğinde Irak'a Dönme İsteği:

Savaşlar, çıktıkları bölgeyi ve çevre bölgeleri her anlamda etkileyen, başı ve sonu için kesin çizgilerin çizilemediği uzun

ve ağır süreçlerdir. Savaş çıkması durumunda ülkesinde kalıp savaşı, hayatını kaybeden, yaralı olarak savaşın ortasında kalan ve savaştan kaçanların oluşturduğu bu süreç, sığınmacıların gittikleri ülkelerin de dahil olmasıyla geniş bir anlama sahiptir. Irak'taki savaştan kaçıp ülkemize sığınanların bu savaşa bakışları ve savaşın bitmesi halinde ülkelerine dönme istekleri, Türkiye'nin göçmen politikalarına bir yön çizmesi açısından önemli bir konudur. Çalışmaya katılan Türkmenlerin savaşın bitmesi durumunda ülkelerine dönme durumlarıyla ilgili vermiş oldukları cevaplar aşağıda verilmiştir.

Bunlar:

- ❖ “Dönmek istemiyorum, burayı seviyorum.”
- ❖ “Dönmek istiyoruz ama nasıl olur bilmiyoruz. Burada daha rahat yaşıyoruz.”
- ❖ “Savaş bitince mutlaka döneceğim memleketime.”
- ❖ “Dönmek istemiyorum. Anavatanım burası, Orda Türkmenleri istemiyorlar. Bizim Ecdadımız buralı, biz de buralıyız.”
- ❖ “Dönmek kesinlikle isterim.”
- ❖ “Biz artık dönmek istemiyoruz.”
- ❖ “Dönmek istiyorum, orda doğdum orda ölmek istiyorum.”
- ❖ “Dönmek isterim, burası zahmetli.”
- ❖ “Dönmek isterim, orası benim memleketim.”
- ❖ “Çok özledim memleketimi, savaş bitse dönmek isterim.”
- ❖ “Orda bir mesleğim vardı (polislik), işim iyiydi, o sebeple dönmek istiyorum.”
- ❖ “Eşimin oradaki işi iyiydi, o yüzden rahattık. Dönmek isterim.”
- ❖ “Hükümet bizi istemediği için dönmek istemiyorum (Hükümet çok kötü).”
- ❖ “Ben çok istemiyorum ama eşime bağlı.”
- ❖ “Düzelirse dönmek isterim.”
- ❖ “Savaş bitse de dönmek istemiyoruz.”
- ❖ “Savaş bitse de çatışma bitmez, bizi orda istemiyorlar. Dönmek istemiyorum.”
- ❖ “Düzelirse dönmek isterim. Oradaki ekonomik durumumuz çok iyiydi.”
- ❖ “Dönmek istiyoruz. Akrabalarımız orda olduğu için.”
- ❖ “Savaş bitince mutlaka döneceğim memleketime.”
- ❖ “Biz çok gitmek istemiyoruz.”
- ❖ “Dönmek istemiyoruz, savaş hiç bitmiyor, bitmeyecek de.”
- ❖ “Dönmek istemiyoruz, çünkü burada evlilik bağı kuruldu.”
- ❖ “Irak'tan gelen maaşım olduğu için sıkıntı yaşamıyorum.”
- ❖ “Savaş bitince mutlaka döneceğim memleketime. Eşim eskiden taksiciydi maddi sıkıntımız yoktu.”
- ❖ “Karar veremiyorum, şartlar düzelirse gideriz. Orda kaynakçıydım, durumumuz iyiydi.”
- ❖ “Savaş bitince mutlaka döneceğim memleketime. Eskiden üç tane vincimiz vardı, durumumuz çok iyiydi. Kayınvalide dönmek istemiyor.”
- ❖ “Dönmek istiyoruz, orda varlıklı bir hayatımız vardı. Oranın şartları da iyiydi savaş öncesi, eskiye dönmesini istiyoruz.”

Yukarıdaki ifadelerle bakıldığında genellikle iki grupta benzer cevapların verildiği görülmektedir. Bunlar; “dönmek istiyorum, çünkü...” ve “dönmek istemiyorum, çünkü...” şeklindedir. Kararsızların sebebi genellikle ülkelerinin geleceğinden endişe etmelerinden kaynaklanmaktadır. Görüşülen ailelerde çocuklar arasında söze katılanlar, Türkiye'yi çok sevdiklerini, burada güzel arkadaşlıklar kurduklarını, “biz Türk'üz, burası bizim vatanımız, neden gidelim ki” ifadeleri ile kalmak isteme sebeplerini açıklamışlardır. Bu düşüncelere katılan orta yaşlılar ve “hayır biz kendi doğduğumuz topraklarda ölmek istiyoruz” diyen yaşlılar da fikirlerini ifade etmişlerdir.

En önemli Sorun Alanları:

Göçmenlerin kendi ülkelerinde sahip oldukları imkânların gittikleri ülkelerde sürdürülebilir olmaması incelenmeye değer önemli bir konudur. Bu konunun ele alınmasında ilk adım, sorunların tespiti ve çözümü için öneriler geliştirmektir. Göç, başlı başına insanların bireysel ya da toplumsal bütün hayatını etkilemektedir. Yapılan bu araştırmanın amacında da belirtildiği üzere, Ankara özelinde Türkiye'ye yapılan göçlerin, göçmenlerin bakış açısıyla ne noktada olduğunu ortaya koymak, sorunlarını tespit etmek, bu sorunların giderilmesi için çözüm önerileri geliştirmek kamu politikalarında başarıyı yakalamak için bir gerekliliktir. Buradan hareketle görüşmecilere yöneltilen 'en önemli sorunlarınız nedir' sorusuna verilen ayrıntılı ifadeler aşağıda verilmiştir.

Bunlar:

- ❖ “En önemli sorunumuz kimliğimizin henüz çıkmamış olması. Bu yüzden sağlık sorunlarımızda hizmet alamıyoruz.”
- ❖ “Gittiğimiz bazı yerlerde bizi dışlayanlar oluyor.”
- ❖ “Maddi sorunlar yaşıyoruz. Birçok yer bizi uzun çalıştırıp az para veriyor.”
- ❖ “Sağlık ve maddi sorunlar yaşıyoruz.”
- ❖ “En büyük sorunumuz maddiyat.”
- ❖ “Orası çok ucuz ve uygundu. Burada maddi sorunlar yaşıyoruz.”
- ❖ “Hasta olduğum için çalışmıyorum. Maddi sıkıntı çekiyoruz.”
- ❖ “Temel ihtiyaçlarımız çok pahalı.”
- ❖ “Zahmetimiz yoktur, halimize şükür.”
- ❖ “Erzak alamıyoruz, maddi sıkıntılarımız oluyor.”
- ❖ “Eşim olmadığı için maddi sıkıntı yaşıyoruz.”
- ❖ “Sorunumuz yok, kendimizi idare ediyoruz.”
- ❖ “En önemli sorunumuz kimliğimizin yenilenmemesi. Bu yüzden sağlık sorunlarımızda hizmet almakta zorlanıyoruz. Geçim sıkıntısı da var.”

- ❖ “Yeni geldik henüz düzen kuramadık bu yüzden geçim sıkıntısı yaşıyoruz.”
- ❖ “Geçim sıkıntısı var, evde yaşlılar olunca daha da zorlaşıyor.”
- ❖ “Sıkıntımız yok.”
- ❖ “Evde yaşlımız var bakımı çok zor ve kimlik almada sorun yaşıyoruz.”
- ❖ “Sıkıntımız yok. Tek sorunumuz, çocukların okulu için kimliğe ihtiyaç var ve henüz çıkmadı.”
- ❖ “En önemli sorunumuz kimliğimizin yenilenmemesi. Geçim sorunu yaşıyoruz. İşverenler parayı zamanında vermiyor.”
- ❖ En önemli sorunumuz kimliğimizin yenilenmemesi. Bu yüzden sağlık sorunlarımızda hizmet almakta zorlanıyoruz.”
- ❖ “İşverenler parayı zamanında vermiyor. Çocuk hasta ve yapılan destekler tedavisine yetmiyor.”
- ❖ “Sorun yok çok şükür.”
- ❖ “En büyük sorunumuz maddiyat. Engelli çocuk var ve ondan dolayı sıkıntılar yaşıyoruz (bakım, ilaç vb.).”
- ❖ “Okul ve geçim sıkıntısı yaşıyoruz.”
- ❖ “Bize yardım edilmesini sağlarsanız çok seviniriz.”
- ❖ “Kimlik sürelerinde sorun yaşadık.”

Verilen bu ayrıntılı cevaplar göz önünde bulundurulduğunda, en önemli sorunun kimliklerle ilgili yaşandığı, çünkü kimlikleri olmadan sağlık hizmetleri gibi temel ve acil bir hizmetten faydalanamadıkları görülmektedir. Maddiyatla ilgili şikâyetlerin kökeninde ise, daha önceki yaşamlarında maddi durumları iyi olduğu için buradaki konularından memnun olmama durumu söz konusudur. Her şeye rağmen halinden şikâyet etmeyen kişilerin varlığı da göze çarpmaktadır.

Ekleme İstenilenler:

- ❖ “Irak hükümeti Türkmenlere iyi davranmıyordu, bu yüzden savaş çıktı, biz de yurdumuzdan olduk, buraya geldik.”

- ❖ “Kaymakamlıktan yardım almanın şartının 4 çocuk olmasından şikâyetçiyiz. Bizim 2 çocuğumuz var ve yardım alamıyoruz.”
- ❖ “En büyük sorunumuz kimlik yenilemede yaşanıyor. Çok uzun sürüyor.”
- ❖ “Kimlik kartlarının İnsani kimliğe çevrilmesi gerekiyor. Çünkü sağlık yardımı almanın koşulu olarak bu isteniyor.”
- ❖ “Halimize binlerce kez şükür olsun, burada ve geldiğimiz yerde bizden çok zor durumda olanlar var.”
- ❖ “Sara hastası bir oğlum var. Türkiye’ye geldikten sonra hastalandığı, psikolojik desteğe ihtiyacı var.”

Son olarak görüşmecilere ve görüşülen aile bireylerine eklemek istenilen bir durum olup olmadığı sorulmuştur. Genellikle “yok” cevabı verilmiş, ayrıntılı ifadeler de yukarıda verilmiştir. Bu ifadelerin yoğunlaştığı sorunlar, kimlik, sağlık ve yardım şeklindedir. Farklı bir ifade ile geldikleri bölgede Türkmen olmalarından dolayı yaşadıkları dışlanma vurgusu da bulunmaktadır.

5. GENEL DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Türkiye’deki Iraklı Türkmenlerin bütünleşmesinin, akraba ilişkileri, hemşeri ilişkileri, ortak dil gibi olgularla sağlandığı görülmektedir. Iraklı Türkmenleri diğer Iraklılardan ayıran en temel özellik, daha önce de bahsedildiği üzere bölgelerinin eğitilmiş kesimini oluşturmalarıdır. Bunlara ek olarak zenginlik konusunda da diğer Iraklılardan ayrılmaktadırlar. Ankara’da bulunan Iraklı Türkmenler üzerinde yaptığımız bu çalışmadan elde edilen verilerde, eğitim ve maddi durum açısından ülkelerinde durumlarının iyi olduğu sonucu doğrulanmıştır. Buna karşın savaş nedeniyle varlıklarını ve kalifiye konularını ülkeleriyle birlikte kaybettiklerini konuşmalarında vurgulamaktadırlar.

Yine de göç ettikleri “anavatanları” olan Türkiye’de sadece yardımlarla geçinme

yoluna gitmemeleri, çalışma azimleri ve hallerini düzeltme girişimleri, kendi ülkelerinde olduğu gibi devam etmektedir. Bu noktada Türkiye’nin kalifiye iş gücüne katkı sağlamaları mümkündür. Bölgesel ve ülkesel kamu politikaları geliştirirken göçmen kitleler arasında Iraklı Türkmenler için özel bir çaba harcanması, bu aidiyetlerinden ve çalışkanlıklarından faydalanılması için önemli bir adım olacaktır. Göçmenlerle yaşanan ya da yaşanması olası sorunların önüne geçmek için kararlı, kapsamlı düşünen, sürdürülebilir politikalar üreten idari yapılara ihtiyaç vardır. Ayrıca maddi sorunlar ön plana çıksa da, ilgili göçmenlerin eğitim, sağlık, sosyal, kültürel hayatları için gerekli politikalar oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Özellikle göçmenlerin Türkçe eğitim almaları için atılacak adımlar üzerinde durulmalıdır. Çünkü iletişimin ve kurulan tarihsel bağın devam etmesi için dil birliği önemli bir konudur.

Her ne kadar ülkemizde bulunmalarından duyduğumuz memnuniyet ve onların duydukları memnuniyet yüksek olsa da göz ardı edilmemesi gereken bir noktanın altını çizmek gerekmektedir. Türkmenlerin kendi savunma güçlerinin olmaması sebebiyle can ve mal güvenliklerini koruyamadıkları, bu gibi temel bir sebeple de savaşın ortasında kalan Türkmenlerin göç etmek ya da savaşmadan ölmek gibi ikilemede kalması kaçınılmaz olmaktadır. Fakat Türkmenlerin coğrafi olarak kendi bölgelerinden topluca göç etmeleri, uzun vadede Irak’taki Türkmen varlığının yok olmasına sebep olacaktır.

KAYNAKÇA

1. 5543 Sayılı İskân Kanunu (2006), <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5543.pdf>, 05.06.2017.
2. 6458 Sayılı Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>, 05.06.2017.
3. ARSLAN, İ., BOZGEYİK, Y., ALANCIOĞLU, F. (2017). "Göçün

- Ekonomik Ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli Göçmenler Örneği", İlahiyat Akademi Dergisi, 129-148.
4. AYDIN, C. (2017). "Göçmenlerin Karşılaştıkları Ve Neden Oldukları Bazı Psikolojik Sorunlar Ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Analiz", Proceedings Book Of 2nd International Scientific Researches Congress On Humanities And Social Sciences, 20-23:301-312.
 5. DEMİRHAN, Y. ve ASLAN S. (2015). "Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi", Birey ve Toplum Dergisi, Sayı:9:23-62.
 6. DENİZ, T. (2014). "Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye", Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı:1:175-204.
 7. EMEK İNAN, C. (2016), "Türkiye'de Göç Politikaları: İskân Kanunları Üzerinden Bir İnceleme", Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 3, Ocak-Haziran, s. 10-33.
 8. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2016), Türkiye Göç Raporu http://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf, 12.07.2017.
 9. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017), 2017-2021 Stratejik Plan, http://www.goc.gov.tr/files/files/strateji_k_plan_sitede_yay%C4%B1nlanan.pdf, 23.08.2017.
 10. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2017) İkamet izinleri, http://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izinleri_363_378_4709
 11. GÜNDÜZ, A. ve KALAYCI İ. (2016), "Saddam Dönemi'nde Türkmen Göçleri", Ortadoğu'da Türkmenler (Irak-İran-Suriye) Sempozyumu, (Ed: Abdulhalik BAKIR- Ahmet ALTUNGÖK), Bilecik.
 12. <http://alrafidainschools.com/ganeral.php?lang=tr>, 03.07.2017.
 13. http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiye-ve-goc_363_382_1445, 12.08.2017.
 14. KARATAŞ, M. (2015), "Türk Yazılı Basınında Suriyeli Sığınmacılar ile Halk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 2, Temmuz-Aralık, s. 112-151.
 15. KAYNAK, S., ARSLAN, İ. ALANCIOĞLU, E. KOÇAKOĞLU M. A. (2016). "Göçün Sosyo-Ekonomik Sonuçları: Suriyeli Göçmenler Üzerine Bir Uygulama", 2nd International Congress on Applied Sciences : Migration, Poverty and Employment
 16. KAYPAK, Ş. BİMAY, B. (2016). "Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği", Yaşam Bilimleri Dergisi, 6(1):84-110.
 17. KOÇAK, Y. ve TERZİ E. (2012). "Terzi Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri Ve Çözüm Önerileri ", Kafkas Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Say:3:163-184.
 18. Musul-Kerkük ve Türkmenler İçin Gerçek Çözüm, Bilim Araştırma Vakfı, <http://www.kerkuk-musul.com/turkmenler.html>, 12.08.2017.
 19. ŞAHİN, Y. (2013), Kentleşme Politikası (4. Baskı), Ekin Yayınevi, Bursa.
 20. TEKELİ, İ. (2011), Anadolu'da Yerleşme Sistemi ve Yerleşme Tarihi, Tarif Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
 21. TEKİN, H.S. (2006), "Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme", Sosyoloji Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 13, s. 101-116.
 22. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) (2009), Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik6/goc-terimlerisozlugu_0_382_727_icerik, 13.06.2017.